

Lőrincz József: Bűnügy és bűnözés

2002. november

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/27715>

Hangfájl: 341_342.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Lőrincz József: Elnézést kérek mindenkitől... Kilenc órákor még soha a bűdös életben nem kezdtem előadást, különösen nem egy ilyen jeles és érdeklődő hallgatóság előtt. Nem tudom, hogy eleget fogok-e tudni tenni ennek az elvárásnak, de hát megpróbálom, mit tehetek mást. Meglepetésszerűen ér ez az érdeklődés.

[00:00:30](#)

Most én azt kezdeményeztem, hogy beszéljünk egy kicsit a bűnözésről és a börtön összefüggéséről. Először egy kicsit fölvezetőleg, aztán én szeretném az önök érdeklődésére bízni a mondanivalónak további alakítását. Azért kértem meg a kolleganőt, hogy jöjjön el velem, mert én azért az egész börtön kérdésében egy kicsit elméleti szinten művelem. Noha tele vagyok még mindig friss élményekkel, holott valamikor, hát, igencsak benne voltam a praxisban, de ő viszont most éppen nyakig benne van. Nevelője az egyik olyan börtönnek, amely jelenleg a büntetés-végrehajtási intézetrendszer zászlós hajójának tekintendő. A Budapesti Gyűjtőnek, magyar [...] egy, a Budapesti Fegyház és Börtönnek, ahol a nyugati, idejövő nyugati vendégek csodálkozására, kétezer kettőszáz fogvatartott van együtt.

[00:01:39](#)

Kétezer kettőszáz fős létszámú börtön – ez valami irdatlan nagy létszám. Ha elárulom önöknek, hogy kettőszáz, négyszáz, ötszáz fős nyugati börtönök már nagynak számítanak – különösen az ötszázas – akkor érthetővé válik, hogy miért döbbennek meg a külföldi vendégeink. A nyugati börtönben ugyanis [...] nemcsak az, hogy a parancsnok a személyi állományt ismeri, vagy az igazgató, hanem valamennyi elítéltet is. Ahogy azt gondolom, az igazgató az egész kollégiumot személy szerint gondolom, ismeri, ugye? Tehát egy ilyen személyes jellegű ismeretség az rendkívül fontos egy ilyen intézményben.

[00:02:28](#)

Na, most szeretném néhány mondattal fölvezetni a bűnözésnek egy olyan világtendenciáját, csak nagyon röviden, hiszen ez nagyon bonyolult, hosszú kérdés. Amivel esetleg találkozhatunk a börtönök helyzete. A tragédia most az, hogy a bűnözés szinte megállíthatatlanul nő a nyugati szférában. Az, hogy nő, eddig is jellemző volt, noha ez egy

csendes növekedés volt, ám de most, hogy a kétpólusú világ megszűnt létezni, most a különböző politikai rendszerek első számú közellenségnek – valamilyen első számú közellenség mindig van – ennek a közellenségnek a bűnözést kiáltották ki, teljesen függetlenül attól, hogy szeptember 11-én megtörtént ez a katasztrofális merénylet egy évvel ezelőtt.

[00:03:30](#)

Tehát itt nem csak a terrorizmusról van szó, hanem arról a bűnözésről, ami a nyugati szférát, az atlanti kultúrát piszkálja. A politikus pedig mindig mint világmegváltó vállalkozik a saját választói megmentésére, és hát tekintettel arra, hogy valóban a bűnözés egy fenyegető dolog, fenyegető kérdés, ezért a politika hogy úgy mondjam, a bűnözést, a büntető politikát a nagypolitika szintjére emelte.

[00:04:08](#)

Na, most ennek két jelentős oka van. Az egyik ok – ezt gondolom, hogy önök is tudják – a kábítószer. A kábítószer. A helyzet az, hogy olyan méretűvé vált a kábítószerfogyasztás – csak egy számot mondok. Hogy a világ úgy tudom, hogy egy tavalyi adatról van szó, a világ kábítószer fogyasztását magyar pénzre lefordítva 125000 milliárd forintba taksálják az amerikai szociológusok, akik ezzel a kérdéssel foglalkoznak. Ez pedig gyakorlatilag azt jelenti, hogy van a világon 200 ország, vagy 199 vagy 200, nem tudom pontosan, ország, ennek az alsó, tehát gazdaságilag az alsó 150 országban az éves költségvetésével azonos összegről van szó, tehát irdatlan mennyiségű pénzről.

[00:05:14](#)

Az egész mögött az áll, hogy van kínálat, mert vannak olyan szférák, amelyek nem tudják a saját gazdasági stabilitásukat mással biztosítani, mint a kábítószer termeléssel, és van megállíthatatlan kereslet. Azt mondják, hogy a kábítószer fogyasztás nem kulturális problémája az atlanti civilizációnak vagy kultúrának, hanem már civilizációs problémája. Tehát sokkal több, mint egy egyszerű kis kulturális kisiklás, sokkal több [...]

[00:05:56](#)

Na, most ki hogyan reagál erre? Úgy tűnik, hogy Amerikából elindult egy nagyon drasztikus, egy represszív büntetőpolitikai fellépés. Ennek a következménye Amerika. Csak Clinton idejében 216 börtönt épített föl. És Amerikában – hát 160-170 millió emberből, pontosan körülbelül ennyien vannak – kettő millió ember már börtönben van. A másik három millió valamilyen jogcímen feltételes szabadságon, felfüggesztett szabadságon, próbaidőn, kint. És ezzel az 5 millió emberrel még plusz egymillió ember olyan foglalkozik, akiknek fő hivatása a velük való foglalkozás, tehát összesen hatmillió ember csak abból él Amerikában, hogy büntetett vagy büntet.

[00:07:08](#)

És ekörül egy hatalmas ipar, egy reintegrációs(?) ipar kristályosodott ki, ami hát megint csak az ottani gazdaságnak egy hatalmas, multinacionálissá növekvő, és egy inkább nyugat felé haladó, gazdasági [...] takarja. Na, most Nyugat Európa, mi próbálunk, amennyire lehet, ettől a represszív büntető politikától tartózkodni. Miért külön Nyugat Európa?

[00:07:51](#)

Kérem szépen. Ha valaki nem olvastam még el a Kertész Imre Sorstalanságát, akkor olvassák el, kérem. Nagyon fontos sajnós és nagyon érdekes, és azt hiszem, ott van a magyarázat, ott van a mi újkori gondolkodásunknak a nullpontja: Auschwitz. Mi, európaiak tanultunk valamit, amit az amerikaiak nem tanultak meg. És ők, úgy látszik ez okból is szabadjára engedik a büntetőpolitikájuk represszív, megtorló jellegű. Európa, amennyire lehet, a büntető hatalmát korlátok közé szorítja.

[00:08:39](#)

Ezért Európában a '70-es, '80-as években még arról beszéltünk, hogy a börtön hangot se(?) [...] mint olyan tényező. A '90-es években megfordult ez a tendencia, és úgy tűnik, hogy a börtön változatlanul szerepet kap, szerepet vállal és a következő évtizedekben is még a börtönnek jelentős szerepe lesz. Kérem ennyit szerettem volna általában elmondani arról az emberiség egyik nagy ártalmáról, ami talán nem érzékelhető még a mi köreinkben, a mi sorainkban olyan eklatánsan. Ez a veszély, ez Amerikából fenyeget és hát amennyire lehet, Európa próbál [...]

[00:09:37](#)

Na, most ez volt tehát az, amit szerettem volna az Önök számára először elmondani. A másik, csak hogy engedjék meg, hogy egy kicsit személyesebb területre tévedjek, és egy kicsit a börtön felé, a börtön romantika felé vigyem el Önöket. Ha megengedik, akkor a saját sorsomról egy-két mondatot, hogy hogy keveredtem a börtönbe. Kérem szépen ennek tulajdonképpen két motívuma volt. Az egyik az, hogy – éppen Zoli emlékeztetett rá – amivel én nagyon sokat foglalkoztam az utóbbi időben, hogy mi vezethetett engem végzett jogászként a tököli fiatalok intézetébe, ahol hát nevelés [...] keresztül a praxisom ott kezdődött el, és jóformán az egyetem [...] mentem a tököli fiatalok(?) intézetébe.

[00:10:35](#)

Valószínűleg két motívum van. Az egyik motívum az, hogy egy olyan slumban nevelkedtem Pécs külvárosában, ahol a bűn, a bűnözés egy mindennapi jelenség volt, és ahol a saját bőrömön is, a saját élményeimen keresztül érintkeztem ezzel a világgal. Nem tudom, talán még bizonyos értelemben adaptálódtam is. Mindegy, amikor aztán onnan elköltöztünk, akkor lehet, hogy időben történt ez, meg jó családi körülményeink voltak, nem indultam el abba az irányba, ami felé a környezeti hatások elkívántak volna, determinálni kívántak volna. A másik, hogy

kollégiumban nevelkedtem, az apám egy kollégiumigazgató volt, tehát 14-18 éves gyerekekkel, középiskolai gyerekekkel éltünk együtt és apám pedagógiája volt az, ami engem nagyon megkapott, így kerültem végül is nem kis meditáció és a társaim gúnyos megvetése közepette, mert több [...]

[00:11:42](#)

De életemnek ez volt az egyik legszebb időszaka. Egyszerűen azért, mert én, a filosz természetű, állandóan bús, barna szobákban, könyvek között ücsörögve éltem le az egyetemi életet, életemet. Hirtelen egy olyan miliőbe kerültem, ahol a tapasztalatoknak a kalandoknak egy olyan hihetetlen tárháza nyílt meg előttem, a fiatalok bünelkövetők élményvilága tárult fel előttem, és úgy tűnik, hogy ez egy sikeres találkozás volt, mert ők is a saját élményeikkel, én is a saját szolid műveltségemmel imponáltunk egymásnak. Öt évig tartott ez a kapcsolat és aztán a sors szerencsétlen fordulata folytán kerültem föl a Rendőrtiszti Főiskolára és '72-től egészen tavalyig a főiskolán tanítottam a büntetés-végrehajtást.

[00:12:49](#)

Mert időközben egy jogág született meg, a büntetés-végrehajtási jog és ma már minden egyetemen, de jogi karon pontosabban tanítjuk ezt az önállóvá vált jogágot. Tehát így kezdődött el a praxis. Na, most, gondolom hogy engedném az Önök kíváncsisága felé a mondanivalónkat, és kérem majd egy kicsit kapcsolódjon be. Tehát én gondolom, hogy ha Önök a börtön belvilágával kapcsolatosan érdeklődnek, állom természetesen a rendelkezésükre, csak nem nagyon pontosan tudom, hogy Önök mit kívánnak hallgatni. Tehát nem akarok itt egy ilyen 9 órákor elkezdődő elméleti fölvezetéssé változtatni ezt a kellemes összejöveteletünket. Tehát arra kérem Önöket, hogy kérdezzenek!

[00:13:58](#)

Kérdő 1: Büntető kérdés(?) és aktuális dolgokra lennék kíváncsi, hogy mi a véleménye. Egyrészt a büntető törvénykönyv liberalizálásáról, ami most úgy tudjuk, hogy napirenden van, illetve ezen belül a kábítószer fogyasztás liberalizálásáról. Egyrészt ezt kérdezném, másrészt ezzel összefüggő, hogy mennyire tartja hatékony büntetésnek a halálbüntetést. Nyilván ez [...] nem kérdés, de...

[00:14:37](#)

Lőrincz József: Kérem, az a benyomásom, a személyes benyomásom és természetesen gondolom, nem várják el, hogy mást mondjak a személyes benyomásomnál, hogy az Orbán-kormány egy kicsit az amerikai büntetőpolitika felé igyekezett elvinni a hazai büntetőpolitikát. Ez nyilvánvalóan szíve joga, ez is egyfajta büntető politikai megközelítése a bűnözés akkori, jelenlegi állapotának. Van azonban egy másik felfogás. Egy olyan felfogás, amely azt mondja, hogy a represszív büntetőpolitikai fellépés a börtönnek egy ilyen túlzott előtérbe állítása, a közép mértékű büntetési tételek vagy ítélkezési rendszer preferálása, a Btk.-nak egy állandó módosítás és állandóan differenciálatlanul a súlyosbítás felé való eltolása. Ez nem vezet

semmiféle jóra, mert egy eltúlzott büntető hatalom diszfunkcionálissá teheti a büntetőjogi fellépést, gyakorlatilag stigmatizál és marginalizál olyan elkövetői tömegeket, akiket vagy amelyeket más, nem büntetőjogi eszközökkel, vagy enyhébb büntetőjogi fellépéssel is kordában lehet tartani.

[00:16:18](#)

Tehát egy ilyen felfogás kezd most uralkodni a jelenlegi igazságügyi kormányzatban. Az sem titok, hogy ez a kormányzati felfogás egy olyan kriminológusi körhöz kapcsolódik, amely elég komoly iskolát teremtett Szabó András akadémikus vezetésével, Gönczöl Katalinnal, Kolinekkel(?), a Lévai Miklóssal, és így tovább, akik igen fajsúlyos és igen felelősségteljes képviselői egy liberálisabb – felfogásunk szerint egy, a jelenleginél hatékonyabb – büntetőpolitikának. Tehát ennyit szeretnék mondani arról, mit gondolok a Btk. enyhítéséről. Helyére kell tenni a dolgokat.

[00:17:18](#)

A kábítószerrel kapcsolatban: egy irtó kemény dilemma ez, egy nagyon kemény dilemma. Tudniillik, ha liberalizálom a kábítószer fogyasztást, akkor ezzel lehetővé teszem azt esetleg, hogy a marihuánás cigarettát, mint ahogy Hollandiában is, meg lehet vásárolni egy kis kioszkokban, egy kis helyeken. Ezzel viszont nem vagyok biztos abban, hogy nem eszkalálom a kábítószerfogyasztás más területeit is, mert aki egyszer megkóstolta ezt, az lehet, hogy szívesebben megy tovább. Ez az egyik. A másik, hogy a marihuánás cigarettának a füstjében 50%-kal több a rákkeltő anyag.

[00:18:18](#)

A 3. probléma, hogy a marihuánás cigaretta elszívása következtében, azokban az országokban, ahol ezt megengedték, tehát ahol az enyhe drogok lehetségesek, ott sokkal nagyobb a közlekedési balesetek ebből fakadó száma. Mi van akkor, hogyha tiltott a kábítószer? Ez a ló másik oldala, de ugyanilyen komoly veszélyekkel jár. Ha tiltom, akkor fölverem az árát, és az a kör, amelyik fogyasztani akarja az sowieso, ha a fene fenét eszik, de akarja, szereti. Fölverem az árát azzal, hogy növelem az előállítás, a terjesztés és a fogyasztás kockázatát. Ezt a kockázatot, ezzel a kábítószer terjesztéssel foglalkozó szervezett bűnözők ezt [...] növelő tényezőként alkalmazzák, természetesen. Tehát egy olyan dilemma van, hogyha liberalizálom, az is baj, ha tiltom, az is baj.

[00:19:38](#)

Hát most úgy tudom, hogy Btk. módosításban mindössze annyi szerepel, hogy akik önként jelentkeznek kábítószer-elvonásra, azoknak vagy elengedik, hogy mérsékelik a büntetését. Nem tudom már pontosan, hogy nem tudom [...]

[00:20:01](#)

Kérdező 2: A [...] referenciáját ismerve...

[00:20:53](#)

Lőrincz József: Igen, igen, én úgy tudom, hogy e vonatkozásban erősítik a korábban is meglévő szabályozást, hogy aki önként föladja magát, azt mindenféle jogkövetkezmények nélkül gyógyítják. Na, most, ha már itt tartunk, akkor engedjék meg, hogy azt a svájci élményemet elmondjam, hogy egy olyan fiatal felnőtt intézetbe kerültünk, ahol drogosok voltak. A drog úgy került be ezeknek az embereknek az életébe, hogy a drogfogyasztás biztosítása érdekében nekik rendszeresen bizonyos vagyontárgyakat el kellett tulajdonítani és el kellett adni.

[00:20:57](#)

Ugye állítólag Amerikában már ott tartunk, hogy egy-egy erős drogos az egy napi fogyasztásához szükséges drogot, egy televízió árért tudja beszerezni. Most ez egy olyan ördögi kör, amiből nagyon sokan, nagyon nehezen kerülnek ki. Hát ilyen intézetben voltunk, ahol a drogosok a saját drogos praxisuk biztosítása érdekében ítéletet vagy ítéleteket kaptak, de nyilvánvalóan föltárta a nyomozás a drogos hátterét. Mit lehet ebben az esetben csinálni? Fölajánlották nekik, hogy a nem tudom, 4-5 éves ítéletük helyett egy másfél éves drog elvonó kúrára küldik el őket. Ez egy progresszív rendszer volt. A drog elvonókúra másfél évének első félévét zárt intézetben kellett eltölteniük. Természetesen jobb mentesen, a második félévet, azt hétvégekénti hazamenéssel, de visszajövetelkor drogvizsgálattal. Ha kiállták, mehettek a 3. félévre, és a 3. félévben pedig naponta kijárhattak munkahelyre dolgozni.

[00:22:27](#)

Természetesen itt is szűrőpróbaszerű drogvizsgálattal. És amennyiben valaki megbukott, ment vissza a börtönbe és töltötte végig a 3-4 éves büntetését. Tehát ha egy ilyen alternatívát állítunk, egy ilyen vonzó, ösztönző alternatívát állítunk a drog, az alkohol háttérű bűnelkövetők számára, ez feltehetően eléggé hatásos lesz. Egy ember, az csak abban az esetben szokik le vagy szokik rá valamire, ha abban érdekeltté tesszük. És ez a büntetőjogi megoldás, ez érdekeltté kívánta tenni [...]. Én úgy tudom, hogy legalább 90 százalékos hatékonysággal működött ez a [...]

[00:23:23](#)

A harmadik a halálbüntetés kérdése. Kérem szépen, egészen röviden én halálbüntetés-ellenes vagyok, és én azért vagyok halálbüntetés-ellenes, mert a halálbüntetés egy régi szokásjogon, egy nagyon régi szokáson, az [...], a szemet szemért, fogat fogért elve alapján alakult ki. Aki életet vesz el, az életével fizessen. Igen, csak hogy a mi civilizációnk túlhaladta ezt. És a halálbüntetés rengetegszer kompromittálta magát, mert ocsmány, akár politikai, akár pedig hatalmi eszközként is fölhasználták. Nem beszélve a már említett Auschwitz-ról is. Tehát ez is benne van abban, hogy mi azt mondjuk, európaiak, hogy a halálbüntetésnek véget kell vetni, mert a mi államunk, a mi modern, demokratikus államunk nem vállalhatja föl a szemet szemért

fogat fogért, mert nem alkalmazhat ugyanolyan eszközöket, mint az az alávaló utcai harcos, aki mást megöl.

[00:25:05](#)

Nem alkalmazhatunk ilyen módszereket, ilyen megtorló(?) eszközöket. Van más, nem túl jó, nem túl jó: életfogytiglani szabadságvesztés, a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés. Ezt is vitatjuk. Nyugat-Európában ezt sem szeretik. Mikor a ténylegest bevezettük Magyarországon, tehát hogy valakit bezárunk és élete végéig bent van. Ez sem tűnik számunkra rokonszenvesnek, mert valamilyen remény, akár 40 év múlva, mint ennek a művésznőnek, színésznőnek a nem tudom milyen Ágnesnek a fia, a Soproni Ágnesnek a fia 40 évet kapott.

[00:25:56](#)

Éppen ma kérdeztünk rá, itt Szegeden, hogy átélte-e már az anyja megölésének és feldarabolásának következményeit. És azt mondja a szakember, aki vele többször találkozott, hogy még nem jutott el a tudatáig. El fog. El fog. Na, a lényeg az, hogy mi ezt is soknak tartjuk. A tényleges életfogytiglantal. Ha valaki 40 évet kap, akkor is ott van valami, ott csillog a végén a szabadulás reménye, ami ebben a 40 évben ezért orientálhatja, irányíthatja az ő szándékait, ambícióit. A mi programunkat segítheti, tanulhat. Három életfogytos tanult az elmúlt időszakban itt Szegeden, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán.

[00:27:00](#)

Elvégezték. Rengeteg idejük volt, hogy tanuljanak, elvégezték és közben szabadultak. Tehát mi ezt tartjuk egy humánus megoldásnak, hogy valami csillanjon a végén, a TÉSZ-szel sem értünk egyet, az a helyzet. A halálbüntetés ennek ellenére a világ kétszáz államából 86-ban van meg, tehát többsége már eltörölte. Nyilván az európai államok azok, amelyek élen jártak. Én úgy tudom, hogy utoljára Törökország hezitált, most már Törökország is ratifikálta ezt a halálbüntetés-ellenes egyezményt. Tehát tulajdonképpen 86 olyan állam van, amelyik még a halálbüntetést respektálja. Körülbelül évente 2000-2200 halálbüntetést hajtanak végre, ebből 1000 halálbüntetést Kínában.

[00:28:06](#)

A második helyen vannak a szaúdiak, irakiak. Harmadik helyen azt hiszem az Egyesült Államok van. Egyesült Államoknak az 50 tagállamából 25 vagy 26 alkalmazza még a halálbüntetést. Tehát ott is van, vannak, egy ilyen, most ugye... ezt a sorozatlövőt több állam területén gyanúsították meg. Abban az államban emelnek vádat ellene, Virginiában, ahol még van halálbüntetés. És hát abban reménykedik az amerikai közvélemény, nagyon megrázta nyilván őket, különösen ebben a szeptemberi katasztrófában följazott, fölhangolt tömegeket, hogy feltehetőleg nagyon hamar ki fogják végezni és így egy ilyen ostoba, otromba bűncselekmény-sorozatnak is véget vethetnek.

[00:29:12](#)

Ezt mi már nem tesszük. Ez nem jelenti azt, hogy ha valamiféle, a bűnözésben bekövetkező radikálisabb változás nem jön, hogy nem állítjuk vissza a halálbüntetést. Nem lehetetlen, nem lehetetlen. Vannak olyan európai államok, ahol ötször, hatszor, tízszer visszaállították, eltörölték, visszaállították. Most innen tudjuk, hogy hiába törölték el, hiába állították vissza, ez semmiféle konkrét befolyást nem gyakorolt a bűnözés alakulására, a főbenjáró bűncselekmények kérdésében.

[00:30:00](#)

Lőrincz József: Tessék.

[00:30:04](#)

Kérdő 2: Én a Tökölön szerzett tapasztalataival kapcsolatban szeretnék kérdezni, hogy mik voltak azok a tipikus bűncselekmények, amik miatt bekerültek a fiatalok. Mennyire [...] a helyes irányba terelésük és hogy mennyire jellemző rájuk a visszaesés?

[00:30:21](#)

Lőrincz József: Igen. Na, most a fiataikorú, aki már fiatal korban Tökölre kerül, az már igen erősen feltehetően korábbi években, évtizedben is erős deviáns irányba fejlődött. Most azt hiszem, hogy Önöknek, úgy tudom, hogy szociológusok is vannak itt Önök között, meg bölcsészek is talán, nem tudom. Nem tudom, de feltételezem, hogy Önök nagyon jól tudják, hogy az első 3-5 évben alakul ki az a morális attitűd, ami megalapozza végül is a későbbi személyiség morális struktúráját. Ezért egyáltalában nem mindegy, hogy ebben az első 3 vagy 5 évben milyen a szülők magatartása a gyereknél, a gyerekekkel szemben.

[00:31:22](#)

Ez abszolút domináns, tehát egy elutasító, rideg anya és egy brutális apa eleve megpecsételi a gyerek sorsát, és nagyon-nagyon szerencsésnek kell lennie, hogy a sorsa úgy alakuljon, hogy ebből ne legyen túlzottan nagy fel(?). Most erről jut eszembe, hogy van egy olyan feltevésünk – én csak reménykedem abban, hogy ez nem valósul meg – hogy a '90-es évek elején, Magyarországon, egy úgynevezett anómiás társadalomban az anómia szintet egy hirtelen gyors gazdasági és politikai változások következtek be, és ez annyira megrázta az országot, hogy '89-ben, '89-től '90-ig százezerrel, '90-től '91-ig újból százezerrel és '91-től '92-ig újból százezerrel, tehát évente összesen háromezerrel emelkedett az évi bűncselekmények száma. Képzeli el, hogy ez azt jelenti, hogy a '80-as évek 180-200-as 150, ötvenes átlag bűncselekmény, százötvenezres átlag bűncselekmény aránya fölment rendszerváltás utáni évben négyszázötvenre.

[00:32:58](#)

De a következő öt évben a szerkezetváltás, politikai és gazdasági váltás következtében körülbelül kettő és fél, kettő és hét-tized millió ember szakad le a középosztályból és rendül meg – szerencsére átmenetileg – az egzisztenciális helyzete. Hiszen munkát, állást kell változtatnia. Elég jelentős jövedelem-veszteséget szenved, és ezekben a családokban kimértük, hogy a '89-ben még körülbelül 700-1000-re mért veszélyeztetett fiatalok száma '95-re már hatszázötvenezerre nőtt a veszélyeztetett gyerekek száma, fiatalok száma.

[00:34:05](#)

Most ez azt jelenti, hogy ez az öt év, ez feltehetően az ebben a kohorszban, ezekben az évjáratokban egy kriminogén nyomot hagyott. És ezeknek a büntetőjogilag relevánssá válását 2006-7-re, '08-ra várjuk, amikor elérik a tizennegyedik életévüket, és sajnos várható, hogy ettől az anómiától, egy 14 év múlva, tehát 2007-2008-ra bekövetkező jelentős fiatalok kriminalitás fog megmutatkozni.

[00:34:59](#)

Na, most visszatérve Tökölre. A tököli gyerekeknek körülbelül 60 százaléka akkor is, ma is, vagyon elleni bűncselekményeket követett el. A többi, az tekintettel arra, hogy a fiatalok esetében a mi büntetőjogi rendszerünkben, az ultima ratio elve érvényesül, ha szabadságvesztés van, tehát „*csak akkor büntesd szabadságvesztéssel, hogyha már nagyon megérdemli!*” alapon szabályoztatott a bírósági magatartás. Na, most ebből következően a többiek erőszakos jellegű bűncselekményt követtek el. Tehát az erőszakos az már olyan súlyos, ami miatt börtön kell.

[00:35:52](#)

Jelenleg 500-520 fiatalok van. Akkor, amikor én ott voltam, körülbelül 1000 volt, de volt akkor is egy 20%-os réteg, ma is, amelyik a legsúlyosabb bűncselekményt követte el. [...] Tehát van egy olyan jelenség, hogy a többség vagyon elleni, a kisebbség erőszakos, de ez az erőszakos jellegű bűnözés, ez nem mentes teljesen brutális megoldásoktól, a gátlástalan, brutális megoldásoktól. A gyerekek, és tulajdonképpen itt kezdtem el akkor, amikor elkezdtem fejtegetni azt, hogy ha már kora gyerekkorától kezdődik ez a degradáció, ez a deviáns torzulás, ez az antiszociális elhajlás, tudvalevő, hogy körülbelül 30, jelenleg is körülbelül 30000 olyan állami gondozottunk van, akiknek nagy részét még nem sikerült nevelőszülőkhöz kiadni családi milióba, hanem ezek még mindig nevelő intézetekben vannak. Ezeknek az apedagógikus milió teljesen nyilvánvaló, és innen megy a gyerek aztán különféle bűncselekmények útján-árán javítóintézetbe, vagy éppen közvetlenül Tökölre, és hát egyre rosszabb pedagógikus helyzetbe kerül. Na, most tulajdonképpen, ha nézem ezeknek a fiataloknak a bűnelkövetési struktúráját, akkor is, és ma is ez volt a helyzet.

[00:37:52](#)

Visszaesés kérdése. Hihetetlen, de a tököli fiatakorúak, akik ugye 14-21 éves korig vannak bent, már körülbelül 40 százaléka visszaeső. Tehát ez a rövid időszak is, amit életük során eddig leéltek elegendő volt ahhoz, hogy többször elkövessenek bűncselekményeket, de tulajdonképpen nem is az a különösen feltűnő, hogy itt ilyen magas arány látszik, hanem az, hogy a cselekményeiket halmazatban követik el, tehát éveken keresztül lopkodnak, éveken keresztül rabolgatnak, amíg aztán a rendőrség leleplezi őket, és akkor már 260 rendbeli, mindenféle gusztustalan bűncselekmény áll a hátuk mögött. Tehát tulajdonképpen ezek is visszaesők, csak erről őket nem visszaesőként minősítjük, hanem ugye kvázi első bűntényként(?). Ezekben a rendőrség leterheltsége, meg nem tudom, tette készsége, meg mit tudom én még milyen rossz tulajdonságaik, lehetetlenné teszik a gyors felderítést.

[00:39:20](#)

Lőrincz József: A következő kérdés?

[00:39:25](#)

Kérdező 3: Szeretném, ha beszélne a Tanár Úr [...] az amerikai [...] etnikai vitáról(?) nyilván a [...] a Tanár Úr is említette [...]. Sokan nem tudunk erről konkrétan mit vizsgálni(?) az [...] támogatni, [...] amerikai elnökség, pártok kérdése, megdőlt az előző kormány politikai koncepciójában[...] Mi volt ennek a lényege? A koncepció hogyan valósult volna meg Magyarországon nyilvánvalóan [...] Elsősorban [...]

[00:40:01](#)

Lőrincz József: Most kérem szépen a „csizmatábor”, ez a boot camp, ha valaki angolul érti, ez a boot camp koncepció, ez tulajdonképpen a következőről szól: van egy az előbbihez hasonló, csak ott én az ilyen kábítószer-elvonással foglalkoztam. Ez egy hasonló dolog. Van egy nagyon hosszú ítélete, amit drasztikus, kemény erőszakos bűncselekményért kapott a fiatal felnőtt. Felajánlják neki, hogy ehelyett az ötéves büntetés helyett mindössze fél évet kell kiállni. De ezt a félévet egy erős, megalázó, katonai munkát, légionárius jellegű kiképzéssel helyettesítették.

[00:40:58](#)

És akkor megindult ez a masszírozás, ami tényleg... hát én filmen láttam, meg olvastam róla, tényleg velőnkig(?) hatol. Amikor a kiképzőtiszt, egy részük nő – állítólag a nők hihetetlen kemények tudnak lenni kiképző őrmester egyenruhában, amikor egy fél centire tartja az arcát a kiképző a pácienséhez, és így üvölti bele teljes hangerővel az agyába, hogy *„te egy pondró, giliszta, tetű patkány vagy, és hogyha azonnal nem rohansz itt négykézláb vagy nem tudom, békaügetésben 257 kilométert, akkor szétrúgom a seggedet!”* Meg hát képzeljük el ebben az évben, és ez napi 24 órában megy! Éjszaka meglepetésszerű riadók, ébresztők, szóval valami örület, és tulajdonképpen az egész mögött az áll, hogy hihetetlen tömegek kerülnek a börtönbe, és már nem bírják, nem bírják szusszal, intézménnyel.

[00:42:21](#)

Próbálkoznak valamilyen megoldással, hogy ezt lerövidítsék, ezt a hosszú büntetést valamiképpen el akarják terelni a kitöltés teljes ideje alól-elől ugye. És hát ilyen megoldásokat találni. Na, most, amikor ezt a '70-es években bevezették, akkor Amerikában nagy ujjongás fogadta, mert valóban az innen kibocsátott fiatalok néhány éven keresztül nem csaptak fel, nem kaptak vissza a bűnözés, a bűn útjára. Igen, csak hogy amikor már a '90-es évek elején vizsgálták meg, már egészen más volt a helyzet, mert bizony modellként szerepel ez a kiképzési módszer a fiatalok későbbi élete problémamegoldás, a konfliktus megoldási módszerében(?). És semmi értelme nem volt.

[00:43:42](#)

Na, most próbálkozott az Igazságügyi Minisztérium az elmúlt években ennek az itteni bevezetésével. Tehát az a helyzet, hogy ránk most már az Európa Tanács elég gyakorta küldi a kínzás elleni bizottságát, a CPT-t és egy nagyon nagy tekintélyű társaság. Mindenféle olyan megalázó, vagy akár csak az embertelenséget súroló bánásmódot fölfedeznek, akkor máris szignalizálják Európa Tanácsnak, Európa Parlamentnek és ugye mi pedig igyekszünk minél [...] válni ezekre [...] felé.

[00:44:23](#)

Tehát elképzelhetetlen volt, hogy mi ilyen módszereket alkalmazzunk. Ennek ellenére több próbálkozás, több koncepció-kidolgozási próbálkozás volt ebben a [...]. Most eszembe jut még egy: hogy Amerikában arról is gondolkodnak – és ez is az ő prakticitásuknak a jegyében történik – hogy mi lenne, ha visszavezetnék a testi büntetést(?). Mégpedig elektrosokk-ban. Gyakorlatilag azt jelenti, hogy a bűnösséghez, a bűncselekmény súlyához mérten és az elítélt fizikai állóképességéhez mérten szabná ki a bíróság az elektromos csapásokat.

[00:45:24](#)

Amennyire lehet, a televízió nyilvánossága előtt kelljen kiállnia az elítéltnak, mintegy generált preventív hatást gyakorol. Tehát ezek ilyen elterelő megoldások, amiben próbálkoztak, próbálkoznak, és ebben azt hiszem, még így határ(?), valami elterelést tud biztosítani [...]. Válaszoltam?

[00:46:02](#)

Kérdő 3: Nekem ennek ellenére még egy másik kérdésem van(?). Kérdeznék még egyet akkor: igazából nem is kérdés, hanem egy témának az általános bevezetője. Szeretném, hogyha rátérnénk a magyar [...] a személyi állományára. Már szó esett itt az előbb [...] nagyon alacsonyok a [...] támasztott követelmények a rendőri munkatársakkal szemben, és mivel van egy bizonyos fajta társadalmi megbékélési folyamat is, gondoltam, hogy már ez a tény is arra is nagyon jó(?), Tanár Úr említette [...] után az előadás másik résztvevője(?). Vizsgálánk

csapatnál az előadás menetébe(?), és akkor rátérnénk a konkrét, reményeim szerint nagyon izgalmas, és esetenként már-már a fantázia határát súroló konkrét esetek feldolgozására.

[00:46:58](#)

Lőrincz József: Személyi állomány. Hát, ez emlékezetem szerint a [...] személyi állománya 7500-7600 főből áll. A tiszti állománya, az körülbelül, nem is tudom, hogy körülbelül hányan vannak. 1000 fő körülbelül a tiszti állomány, ebből hétszáz egynéhány hivatásos, a többiek pedig közalkalmazotti felsővégzettséggel rendelkeznek. Na, most, a tudnivalók – és akkor mindjárt átadom a szót, hogy végül is Erzsinek milyen a közérzete, rendesen meg van-e fizetve, van-e kedve tovább dolgozni, vagy lehet, hogy most itt Önök [...]

[00:47:56](#)

Van egy rendvédelmi szervezetrendszer. Most honnan tudjuk, hogy egy-egy rendvédelmi szerv mennyire van megfinanszírozva, hogy ebben a rendvédelmi szervezetben milyen az átvándorlás. Ha például egy olyan jelzést kapunk, hogy a smasszerek szívesen mennének át vámosnak, akkor tudjuk, hogy a vámosokat sokkal jobban megfizetik. Ha a vámosok elkezdenek rendőrnek átmenni, akkor tudjuk, hogy a rendőröket is gyakorlatilag. Most pillanatnyilag a vámosokat fizetik meg a legjobban. Utána jönnek a határőrök. Utána jönnek a rendőrök és a legvégén még mindig a védések(?) vannak. Nem mindig volt így. Tehát tudják, hogy az elítélt állomány egy bizonyos munkatevékenységgel bizonyos profitot termel ki, amit volt egy időszak, amikor az állam ezt nem vette el, hanem vissza lehetett származtatni a személyi állomány javát. Na, akkor, amikor mi a profitot az elítéltek által termelt értéket kiosztottuk a személyi állománynak, akkor a védések(?) voltak a legjobb helyen.

[00:49:22](#)

Ez valamikor a '70-es évek elején volt, de ez szemmel láthatóan a '80-as évek közepétől a degradáció, a személyi állomány lesüllyedése és most utolsó helyen állása, ez jól mérhető és feltűnő jelenség. Hát akkor hogy érzed magadat? „*Nagyon jó, nagyon jól*”? El lehet akkor... Kérem szépen, a következőt szeretném elmondani. Képzeljék el, hogy bejöttek osztrák bérresek(?) egy évvel ezelőtt. Amikor még ez a fizetésrendezés, amit, erről is mindjárt beszélni fogunk, még nem következett be. Bejöttek egy évvel ezelőtt, és elköveztük azt a hülyeséget, hogy tiszthelyettesi állományba jöttek, és mi a tiszthelyetteseinket leültettük velük beszélgetni.

[00:50:22](#)

Nem tudtuk, hogy ennek milyen következménye lesz. Hát persze, számukra mindig sokféle szakmai kérdést tettünk, azt, hogy „*te mennyit keresel?*” És akkor kiderült, hogy az osztrák rab többet keres, mint a magyar smasszer. És az is kiderült, hogy az osztrák negyven év körül középvezető. Ha átszámítom az akkor még schillinget magyar forintra, akkor körülbelül annyit keres, mint a magyar miniszterelnök. Na, most hát ez nyolc-tízszeres különbség a mi pénzünk és a nyugati közt. Nyilván nehéz ezt így összehasonlítani, de mert hiszen egész más kint az árrendszer, más a mi árrendszerünk.

[00:51:28](#)

De az kétségtelen, hogy míg a mi személyi állományunknál képzeljék el, 25%-os az évi fluktuáció. Tehát a személyi állomány negyede elmegy. Addig az osztrákoknál ki se lehet rúgni, hát úgy ragaszkodnak. Egy biztos középpolgári egzisztenciát kínál nekik egy büntetés-végrehajtási állás. Na, erről a fizetésrendezésről, meg hogy most milyen a közérzet, erről inkább...

[00:52:10](#)

Beszélő (Erzsébet): Inkább, ha lehetne akkor így első körben a civilesedekről szeretnék beszélni, ezt mostanában nagyon fölkapták, ezt a témát. Tehát ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy mi, büntetés-végrehajtási dolgozók hivatásos állományú [...] minősülünk, hivatásos szolgálatot látunk el, és ezt próbálják a civil élet felé mozdítani. Gyakorlatilag első körben a nevelők és egyéb ilyen adminisztrátori, illetve fogvatartottakkal foglalkozó személyeket gondolnák. Na, most ez a mi intézetünkben is történt, tehát gyakorlatilag nem rendőrtiszti főiskoláról vagy katonai főiskoláról nevelőket állítottak úgymond szolgálatba, de közalkalmazottként.

[00:53:07](#)

Ez így pedagógiai szempontból nagyon szép és követendő lenne, és mondjuk ez lenne a fejlődés útja, ha már itt az ezredes úr az előbb az európai normát ecsetelte. Csak ilyen esetben nem mindig veszik figyelembe pontosan a büntetés-végrehajtás katonai jellegét, amit egy civil nem tud tolerálni. Főleg egy nő, aki ugye még katona sem volt. Tehát egész egyszerűen hiába pedagógiailag, pszichikailag alkalmas lenne abszolút a fogvatartottakkal való foglalkozásra, és hatalmas eredményeket érne el, hogyha magát a katonai rezsimeket nem bírja a pszichikuma, és ez főleg a pszichikuma. Tehát nekünk egyenes parancsokat adnak, aki katona volt, fiúk esetleg vagy apukák, nagyapukák, azok tudják, mi parancsot kapunk, azt végre kell hajtani.

[00:54:09](#)

És azt nem mindegyik civil kollega tudja tolerálni. Tehát a fluktuációnak ez is egy oka, hogy benne meg is van az ambíció, hogy alapjáraton deviáns emberekkel foglalkozzon. Képzettsége is van rá, szakképzettsége van rá, fiatal, energikus, csak magát a rezsimeket nem bírja. Tehát ez is az egyik oka. A fizetésünket most úgy ahogy rendezték, tehát azzal nekem... persze mi az a pénz, amit nem lehet elkölteni De ezt azért úgy igyekezett az elmúlt évben a kormányzat rendezni. Most itt a ruházattal is talán lesz valami pozitív dolog, legalábbis reménykedünk benne. Tehát nem is igazából ez a része az, amin áll, hanem maga az alkalmasság kérdése, hogy ki mennyire tudja... Tudniillik egy nevelő, most a saját példám, kettős nyomás-hármas nyomás nehezedik. Egyrészt nyomnak a fogvatartottak, mert azt akarják, hogy intézzem el a problémájukat. Megértő legyek velük, toleráns, nyugodt, mindig figyeljek a problémájukra, de el is intézzem az ügyeket. Tehát egyrészt nyom a fogvatartott.

[00:55:35](#)

Másrésről nyom az előjáróm, meg kell felelnem az előjárómnak. Az előjáróm ad egy parancsot, azt nekem, ha belegebedek is, végre kell hajtani, és mindezt természetesen törvényszerűen, jogszabálynak megfelelően, a fogvatartottak részéről is és az előjáró részéről is. A másik, a harmadik terület viszont a különböző szakágak. Egy nevelőnek minden szakággal együtt kell dolgozni, értem ez alatt leginkább az ellátást, fogvatartottak ellátását. Ebbe a gazdasági terület tartozik, élelmezés, ruházat, tisztasági eszközökkel való ellátás, egészségügyi ellátás, oktatás, képzés, minden. Tehát a szakterületeknek is meg kell feleltetni. Egy nevelőre, gyakorlatilag mindig a nevelőn csattan le a dolog. Ez a hármas, minimum hármas hatás az igencsak érvényesül, arról nem beszélve, hogy állandóan a jogszabályok, az óvintézkedések változását, ezt folyamatosan figyelemmel kell kísérni, és most én könnyű helyzetben vagyok, mert én a főiskolára járok és ott minden információt megkapok, de az információáramlás, ott azért még hagy kívánni valót maga után. Hogyha nem a főiskolán dolgoznék, akkor bizony, vagy tanulnék, akkor nehezebben érnének el az aktuális jogszabályi változásokról az információk. Hát így első körben ennyit szerettem volna mondani. Természetesen ha kérdés merül fel, akkor bármikor szívesen...

[00:57:20](#)

Lőrincz József: Igen?

[00:57:21](#)

Kérdő 4: Nagyon puritán kérdésem lesz, úgy szól, hogy hogyan viselkednek a rabok. Amíg szabadságvesztésüket töltik tehát, hogy milyen hatással lehet maga a büntetés, a szabadságvesztés az életére, miután letölti, mennyire látszik a személyiségben, a lélekben?

[00:57:40](#)

Beszélő (Erzsébet): Na, most, hát miután letölti, azután már nekem sajnos valóban nincs jogom követni az ő sorsát. Tehát én azt nem tudom figyelemmel kísérni, hogyha ő szabadul, akkor ő mennyire tud a társadalomba beilleszkedni, családjá mennyire fogadja vissza, főleg ha egy hosszú ítéletet töltött a börtönben. Tehát ahogy kilép a börtönből, én onnantól fogva nem tudom őt figyelemmel kísérni. Na, most magát a szabadságvesztést, tehát a tartamot, azt minden fogvatartott más és másként éli át. Én fegyházas fogvatartottakkal dolgozom. A fegyház az ugyebár alapjáraton a keményebb rezsim, tehát a fogvatartottak is, vagy a bűncselekményük, vagy a visszaesés foka miatt minősülnek keményebbnek, tehát eleve a fegyházba általában hosszabb [...] kerülnek.

[00:58:40](#)

És hát mindegyik, ez a személyiségtől függ – erről nagyon sokat lehetne beszélni – tehát általánosságban nem lehet elmondani, hogy most ki hogyan viseli. Sajnos én jelenleg most nem dolgozó fegyház körleten teljesítek szolgálatot. Itt nagyon sok analfabéta fogvatartott is van.

Szó szerint analfabéta, adminisztratív analfabéták. Egy osztályt se végzett el soha. Nagyon sok. Jelenleg 80 emberem van. Ez gyakorlatilag olyan 16, 17 fogvatartottat jelent, ez rengeteg. Na, most ezt nem szabad általánosságban venni, hogy a magyar büntetés-végrehajtásnál a fogvatartottak analfabétizmusa ilyen arányban mutatkozik.

[00:59:36](#)

Mert a nem dolgozó körlet, az a rosszabbik körlet. Tudniillik, akinek szakképzettsége van, vagy kevesebb az ítélete, vagy nem olyan jellegű bűncselekmény, meg a biztonsági csoportja is olyan, az általában munkába lesz állítva. És az egy másik körleten kerül elhelyezésre. Tehát a nem dolgozó fegyház körlet az a legrosszabb. Tehát itt egy nevelőnek százszorosan jobban kellene, ha lenne ideje rá, egyéni foglalkozást tartani, beszélgetni négy szemközt a fogvatartottal, százszorosan többször kellene kiscsoportos foglalkozást tartani, hogy itt ok-okozati összefüggéseket valamennyire is, már ami a büntetés-végrehajtás során kell, hogy felszínre kerüljön, azt feltárhassa. Esetleg bármilyen segítséget megadjon neki.

[01:00:41](#)

Most én adminisztratív segítségre gondolok természetesen, akár a családjával való közeledésre. Mert ugye hosszú ítéleteseknél gyakori probléma, hogy a családtól elszakadnak. Megszűnik gyakorlatilag a kapcsolattartásuk, vagy nagyon minimális. Tehát ez nagyon bonyolult téma, ezt így általánosságban nem lehet mondani. Büntetés-végrehajtásnak az az érdeke – most visszatérve az analfabétizmusra – hogy ne legyen analfabéta fogvatartott, és valamennyi be legyen iskolázva. Na, most ez meg is történik. Ebből a 16, 17 emberből, akit én az előbb itt elmondtam, ezeknek a zöme be is iratkozott, például most a szeptemberben induló tanfolyamra.

[01:01:38](#)

És számomra rejtélyes okok miatt négyen visszamondták. Tehát közölték, hogy – és ők még ezért pénzt is kapnának, valami kétezer valahányszáz, tehát valami minimális pénzt, de kapnának, ami legalább egy kis cigarettára vagy kávéra nekik valamennyi kis forintocska lenne – és mégis visszamondják, és az egyiktől én megkérdeztem, mert az egyikkel valahogy úgy amúgy is egyéni foglalkozást kellett tartanom. Mondom, „*hát ember, hát lehetősége van. Hát még pénzt is kap érte. Hát miért nem tanul?*” Azt mondta: „*Nevelőnő, 50 éves vagyok, eddig nem tanultam meg írni, olvasni, most már minek?*” És hát ez egy többszörösen visszaeső fogvatartott volt, tehát jó pár évet leült a börtönben. Most ez még mindig kevés indok számomra, de sajnos akkor nem tudtam az eset végére érni, hogy az most miért történt.

[01:02:54](#)

Lőrincz József: Igen. Na, most had említsek itt... Nyilván a konkrét élményei szintjén nyilatkozik, tehát van már nekünk olyan tudományosan általánosított képünk, ami a börtön hatékonyságával kapcsolatos. Ezzel kapcsolatban két érdekes szociológiai felmérésről had tájékoztassam. Az egyik az egész büntető apparátusnak a generált [...], tehát az általános visszatartó hatásának kapcsolata. A Börcsök Katalinék hallgatói kimentek a Ferenciek terére és

a szembejövő ezer embert megkérdezték: „*Ön miért nem követ el bűncselekményt? Ön miért nem követ el bűncselekményt?*”

[01:03:54](#)

Irtó érdekes a reagálás. Körülbelül háromnegyed részük, 75%-uk nem tudott mit válaszolni. Zavarba jött a kérdéstől, visszakérdezett: „*Miért követnék el én bűncselekményt?*”, vagy egyáltalán „*mi ez a kérdés?*”? 21%, 4% használhatatlan volt, 21% válaszolt érdemlegesen, hogy valamit fölfogott(?). Ez a 75% ez számunkra, kriminológusok és nem kriminológusok számára azt jelenti, hogy 75 százalékunkban, magyar, vétőképes emberekben megvan az a belső kontroll, hogy nem követek el bűncselekményt. Körülbelül 21%-ban 20-21%-ban egyfajta külső kontrollnak kell érvényesülnie, hogy ne kövessen el bűncselekményt. Azt választották: „*nem követek el, mert félek, hogy a családom dehonesztál?*”.

[01:05:07](#)

Nem nézhetek az asszony szemébe, vagy nem ajándékoz meg az asszony a szeretetével, vagy összeráncolja a szemöldökét, hogy bármit tett, ami nekem nem jó. A másik, hogy elvesztem a munkahelyemet, vagy éppen ledegradálnak a munkahelyemen. A harmadik attól félt, hogy a rendőrök kezébe kerül és a rendőrök köztudottan brutálisak. Ha bármilyen jó szándékkal is nyomoznak, tehát, szeretik a gyors módszereket és időnként egy-egy pofonnal dinamizálják az eljárás menetét. Ettől félt, illetve mindössze 2% félt a börtöntől. Ugye? Hát így jött össze ez a 21%. Most ebből a magyar kriminológusok egy része arra következtetett, hogy körülbelül a vétőképes lakosságunk 20-21%-a potenciális bűnelkövető, ha nincs meg az a külső kontroll, vagy az föllazul, vagy nincs meg valamiféle fenyegetettsége, akkor elköveti a bűncselekményt.

[01:06:22](#)

20%-a a magyar vétőképes lakosságnak valami irdatlan nagy tömeget jelent. De miután ez az egész büntető akarat is működik – és azért vannak a társadalmunknak egy nagyon egészséges többsége – az is működik, ezért nem követnek el bűncselekményt. Mégis, Magyarországon elkövetnek a kriminológia jelenlegi felfogása szerint, évente egymillió-ötszázezer bűncselekményt. Ez olyan feltételezés, amiben az úgynevezett sötét szám... Hogy pontos legyenek, a hatóság tudomására jut körülbelül ötszázezer bűncselekmény. A hatóság tudomására jut. A kriminológusok úgy számolják, hogy ennek a háromszorosa történik meg, ami nem jut a hatóság tudomására, ilyen-olyan okból. Legközelebb, mint sértett adóbűncselekmények esetében nincs értelme, ugye, hogy nincs közvetlen sértett, aki reklamálna.

[01:07:39](#)

Viszont az adóügyben, hát, elég sokan követnek, követünk el apróbb-nagyobb parkolókat, ugye? Összesen, ebből az ötszázezer hatóság tudomására jutott bűncselekményből mindössze hetvenezer ítélet születik meg. Ennek a hetvenezer ítéletnek a 15%-a kerül börtönbe. Na, most ez tulajdonképpen egy olyan évi húszezer ember, akik szabadságvesztésre vonulnak, végrehajtandó szabadságvesztésre vonulnak be.

[01:08:24](#)

Na, most a másik szociológiai felmérés arról szólt, hogy szabadulásuk előtt megkérdezték a rabokat: „*Ha kimész, van-e szándékod beilleszkedni? Hogy prognosztizálod a saját sorsodat? Visszaesél-e? Újra [...] a rendszerből, mi lesz?*” Kérem, félelmetes az a kép, ami itt nyertünk. 30%-a azt mondta, hogy nem kíván több bűncselekményt elkövetni. 30%-a azt mondta, neki fogalma sincs, ő eddig se akart, de a sors. A sors! És a harmadik 30% azt mondta: „*hát nincs más választásom*”. Az úgynevezett szükségletkielégítő elkövető: „*nincs más választásom*”. Majdnem biztos, hogy visszakerül. Ezt a 10-15-szörös visszaesők mondták: nekik a sorsuk meg van pecsételve, nekik a státuszuk van bent. Nekik kint a szabad [...] nincs státuszuk. A kutya nem ismeri őket. Bent igen. Bent ismerik.

[01:09:45](#)

És ez mind a mi börtöneinkben, amióta én a magyar szocialista országunkból is [...] statisztikánkat ismerem, 35, maximum 40% első büntényes van bent, a többi, tehát 60% visszaeső. A 60%-ból 30% többszörös visszaeső bent a börtönben, de nem úgy hogy nem tudom én, pénzbüntetésből esett vissza. Szabadságvesztésből esett vissza. Tehát a hatékonysága a börtönnek... hát ilyen. A gőzgéppel megy haza(?) és rettenetesen rossz, mégis nélkülözhetetlen a rendszer.

[01:10:41](#)

Na, most, ha bármiféle elvárásunk lenne a börtön személyiségformáló hatékonysága iránt, akkor illúziókat kergetünk. A börtön eleve nem egy megfelelő pedagógiai miliőt kínáló intézmény, hanem eleve egy kriminogén, személyiséget romboló, személyiséget degradáló intézmény, amiben a nevelőinknek és az egész hivatali apparátusnak arra kell törekedni, hogy ezeket a személyiségtorzító negatív hatásokat csökkentse, amennyire lehet. Na, most mi az, ami személyiségromboló? Kérem szépen, már a múlt század közepe táján amerikai szociológusok nagy előszeretettel kutatták a börtöntársadalmat. És egy Sykes nevű úr nevéhez fűződik a bebörtönzés kínjainak a tanulmányozása és föltárása.

[01:12:07](#)

Mik azok a megfosztottságok, deprivációk, amik az elítéltet érik? Hát megfosztják a személyiségétől, megfosztják a javaitól, levesznek róla mindent, ami a saját személyiségéhez tapadt és átköltöztetik egy olyan egyenruhába, egy olyan formaruhába, ami teljesen belemossa őt a tömegbe. Ez az egyik kín. A másik kín a társakkal való kényszerű együttlét. Na, most nagyon sok minden játszik bele. Tudniillik, hogy a férfi börtönökben a zárka, ha kizárt a társadalom, ez kérem szépen erős hierarchikus gúlában(?) épül föl. Élén a legdörzsöltebb, lehetőleg erős fizikai felépítésű, vagy valamilyen olyan bűncselekménye miatt – itt szoktam olyat, ilyeneket is hallottunk például börtönökben – hogy például rendőröket megtámadó, fegyveres erőszakot elkövető, fegyverrel rendőröket megtámadó elítéltet bent, börtönben szentté avatnak.

[01:13:28](#)

Míg a pedofiliát... Tehát pedofilként nem érdemes férfi börtönbe bemenni, vagy arra nem érdemes pedofiliát elkövetni, mert gyűlölik a pedofilokat bent a börtönben. És ahol ez a gyűlölet ez, bármennyire is védjük őket egymás atrocitásaitól, ugye bármi történhet abban a zárt helyiségben, amit zárkának neveznek, vagy éppen a zuhanyozóban, vagy bármelyik más intim helyen, ahol a felügyelet nem tudja szemmel tartani. Éppen ma mesélte régi kolleganő, az egyik pedofilt, egy katonatisztet, aki sajnos elkövetett egy erőszakos, gyerek elleni erőszakot és utána gyerekeknek folytatta, ezt rendszeresen, éveken keresztül üldözték, verték. Állandóan kék foltokkal jelent meg és sosem volt bátorsága, hogy nyilvánosságra hozza, beárulja az ő bántalmazókat. Mert még jobban fél a következő kemény beavatkozástól.

[01:14:55](#)

A társak. A társak kényszerűek. Kérem szépen. Nem tudom megválasztani a társamat. Ez különösen nagy zárkában, férfi zárkában így van, ezért a [...] föláll, alul pedig a kiszolgálók vannak, akik vagy gazdasági szolgáltatást adnak, a fele, a felettük állóknak, vagy pedig szexuális szolgáltatást adnak a felettük állóknak. Attól függ, hogy a felettük állók hogy kívánják a saját személyiségképüket kialakítani. Kívánnak-e kakasok, bikák maradni, önbecsülésüket imígyen fönntartani, mert akkor bizony lesz egy-két ilyen áldozata is a zárkák benti életének a kiszolgáltattak, vagy gyengébb, vagy éppen szellemileg is retardáltabb elítélti körnek. Most ugye az együttlét az, természetesen, minthogy erőteljes rokon- és ellenszenvek működnek bent egy kényszer együttlét közepette, éppen ezért sokkal érzékenyebb az elítélt, hogy ki van az ő személyes terében.

[01:16:30](#)

Nem tudom, hogy Önök közül vannak-e itt szociológusok, pszichológusok, akkor tudja-e, hogy van egy auránk. Ez körülbelül 70 centi átmérőjű, és ebben, ez az auránk a mi személyes terünk. És ha ezen az aurán keresztül vonul egy csomó számunkra ellenszenves, sőt bent tartózkodik, akkor úgy válunk bolonddá, hogy nem tudjuk, hogy miért lettünk bolondok. Na, most tulajdonképpen ennek a stressz mennyiségnek, hatásnak az eliminálására is fölkészült az emberi szervezet, az emberi elme. Képzeljük el, arra kényszerülünk, hogy szűk, alig egy négyzetméteres lélettérben éljen a zárkában, és elviselje a saját személyes terén belül a számára ellenszenveseket. Ezt csak úgy tudja megtenni, hogy ha egy állandó energiát fordít a stressz, az állandóan feltörekvő stressz csökkentésére, eliminálására. Ezt a pszichológusok úgy nevezik, hogy „coping”. Coping.

[01:17:59](#)

Ezért merthogy itt a coping-on keresztül megy el az életenergiája, nincs kedve tenni(?). Nincs kedve. Elmegy a kedve. Nincs ambíciója. Mikor bejön, akkor eljut odáig, esetleg az első nevelői megbeszélésen jön elő, hogy milyen varázslatos dolgokat tudna ő csinálni, megtanulni nyelveket, kihasználni ezt a három-négy évet, meg középiskolában is, satöbbi, satöbbi. Kiderül a következő három-négy hónap után, hogy kiment belőle az erő. Ezért. Ezért. Van még egy

jelenség, az, hogy a zárkán belüli, egyáltalán abban az élettérben, amivel az elítéltek között van, ez nem nagyobb egy sportpályánál, ha mindent beleveszek. Ebben az élettérben az élményszegénység dominál. Tehát ami bennünket állandó szellemi aktivitásra serkent, kivéve a vizsgaidőszakot, mert az nagyon egysíkú tevékenységre kényszerít, ami bennünket humanikus(?) szellemi tevékenységre sarkall, az az élményeknek, a külső hatásoknak gazdag beáramlása, az ezekre való reagálás. Ezt tükröző magatartás. Ez az, ami bennünket állandóan tevékenységre serkent. De hogyha ez a környezet, ez egy ingerszegény környezetté válik, mindig ugyanaz, ugyanazt a falat látjuk, ugyanazokat a pofákat látom, és közülük a többségét piszkosul utálok, akkor ez, akkor ez nem.

[01:20:03](#)

A következő kín a heteroszexuális kapcsolatoktól való megfosztás kínja. Ugye? Itt mi különbséget szoktunk tenni a férfiak és a nők között és a fiatalok között is. Na, most nagyon fontos a fiataloknál és ezt most. Önnek persze, Ön kérdezte, igen, Önnek szeretném akkor ezt a személyes élményemet elmesélni. Fiataloknál nagyon vigyázunk arra, hogy a homoszexuális szokások ne rögzüljenek. Hát ennek az egyetlen bölcs megoldási módja, csak rettenetesen(?) költséges, az egyedi elhelyezés, az egyéni elhelyezés a zárkákba éjszakára. Nappali közös foglalkozás, éjszakai elkülönítés. Kecskeméten megvalósult, harminc fiataloknál, harmincnál. Ötszáz hússzal nem. Hát ez nyilván itt még nem volt [...]

[01:21:09](#)

De ugye, az, hogy a fiataloknál – ezt sajnos tapasztaltam – a homoszexuális hajlam könnyen kialakul, mert hiszen progrediál egy olyan kapcsolatot, tehát [...] előrehalad egy olyan kapcsolatot, amely számukra rettenetesen izgalmas, hogy először ugye történik egy ilyen manuális beavatkozás saját magánál. Utána történik egy manuális beavatkozás egy másik társa részéről. Ezt követi egy orális beavatkozás, egy kölcsönösen orális beavatkozás, utána pedig egy anális beavatkozás. Ez majd hogy nem, ahol mi megengedtük, vagy ahol kicsit lazábbak voltunk, ott ez végigment. És ahol rögzül ez a szexuális szokás, ott az a veszély áll fent, hogy mire szabadul a 18-20 éves, 21 éves fiatalok, már nem érdekelt abban, hogy heteroszexuális kapcsolatok létesítésében, mert az ő világképében megjelenik az örömszerzésnek egy ilyen síkja. És hát itt tartós deformációról is lehet...

[01:22:32](#)

Na, most, amit szeretnék személyes élményemként elmondani, hogy egy egészen tragikus történet. Az történt, hogy volt egy olyan, 60 fiatal fiatalokkal dolgoztam. Volt egy olyan zárkám, ahol mindent tökéletesen megtettek a [...]. Mindenféle verseny volt, mindenkit tökéletesen pallíroztak. És amikor aztán kiszabadultak, utolsó ember mondta el, hogy miért volt ilyen tökéletes ez a zárka közösség. Hát azért mert nem akarták, hogy én bármiféle balhét elkövetek, és esetleg ezen a balhén keresztül föltárjam a [...] a benti élet kohézióit, teremtő intimitását. Volt közöttük, tizenkét fiatal között egyetlen született, tehát genetikailag sérült

homoszexuális, és ez a homoszexuális gyerek, ez mind a tizenegy társát majdnem minden nap kielégítette.

[01:23:51](#)

Főleg anélisan. És ők ezt nyilván, ez a számukra egy olyan pszichikai, fizikai megnyugvást is jelentett az esti villanyoltás utáni [...]. Hiszen nem tudtam meg, és ez ment vagy hat hónapig, amiből ugye az a következtetésünk, hogy az lehet az Önök véleménye és teljesen igazuk van, magában a zárt, és a felügyelet elől elzárt zárkában az elítéltek az urak. Tetszik, vagy nem tetszik. Most mondanék még egy ilyet, mint ez az idő eltorzulásának, az idő szubjektív szemléletének, az idő excentrikus szemléletének a titka az, hogy az elítéltet éppen ezek a kínok, ezek arra sarkallják állandóan, hogy egy pontra, egy napra, a szabadulás napjára hordja össze a fantáziájában az összes elképzelhető jókat.

[01:25:10](#)

És ezért az idő az eltorzult. Ilyenkor mindig eszembe jut a Salvador Dali-nak az a festménye, amikor egy ilyen száraz faágon, nem tudom, ott ilyen órák lepényszerűen lógnak le, eltorzul az idő, és egy dologra koncentrálnak, és ez a szabadulás időpontja. Tapasztalatunk az, hogy amikor közeledik a szabadulás napja akkor egyre neurotikusabbak, érzelmileg egyre instabilabbak lesznek, tehát berezonál szinte az egész személyiség, annyira várja azt a napot, amikor kiszabadul. És nagyon féltik ilyenkor a feltételest, nehogy elveszítsék, tehát sok mindent féltenek ilyenkor, nehogy bekerüljenek, bekeveredjenek egy valamilyen balhéba, ami miatt visszavonják a feltételest, vagy egy bűncselekménybe, ami esetleg hosszabbítja az ittlétet(?).

[01:26:14](#)

Na, az ettől való félelmükben érzelmileg egy ilyen berezonált állapotba, egy ilyen stabil neurotikus állapotba kerülnek. A jó nevelők, azok próbálják ezt valahogyan [...]. Most a torz idő, az úgy gyógyítható, hogy kis szakaszokra bontott célokat kell számukra meghatározni. Na, most célok. Még ennyit is akkor... Kérdezzenek, vagy... látom, hogy többen már aludni, szundikálni mentek. Ezt kérem, hogy gondoljuk át, hogy meddig maradjunk! Tehát... úgylis valamit akartam még, de elfelejtettem, elnézést kérek! Majd eszembe jut. Parancsoljon!

[01:27:15](#)

Kérdő 5: Az utóbbi időben a [...] által, a [...] által felkapott [...] szökések [...] a büntetés-végrehajtásnak a presztízsén? Általában ez mennyire jellemző és [...]?

[01:27:33](#)

Lőrincz József: Igen. Na, most, kérem szépen. A nemzetközi mércével mérve a magyar és más országok büntetés-végrehajtását különböző mérőszámokkal jellemzik. Hány szökés van, nem tudom én, tízezer elítéltre nézve? Hány öngyilkosság? Hány befejezett öngyilkosság van? Hány öngyilkossági kísérlet van? Nem tudom, tízezer elítéltre nézve? Hány személyi állomány elleni

erőszak van tízezer elítélre nézve? Ilyeneket mérnek. Na, most az, hogy személy elleni erőszak az hány van, azt nem tudom, de évenként körülbelül 20-22 befejezett szökésünk van. Ennél több szökési kísérlet persze, amit időben leleplezünk. 20-22, ezek túlnyomó többsége nem ezekből a zárt börtönökből, hanem ezekből csak egy-kettő-három évente sikeres, a többi nyitott intézetből és szállítás közben történik, vagy éppen kórházi kihelyezésből történik meg.

[01:28:56](#)

A magyar szökési statisztika rendkívül kedvező. Tehát nagyon jó a nyugatihoz képest. Nem tudom, hogy ennek végül is mi lehet a konkrét oka, egy biztos, hogy ha egy magyar börtönparancsnokot rajtakapnak azon, hogy valamilyen intézkedését elmulasztotta, és ezért történt a szökés, akkor úgy kirúgjuk, hogy a lába nem éri a földet. Ha nyugaton szökik valaki börtönből és esetleg megállapítják a parancsnok vétkességét, akkor egy jót röhögnek rajta, mert hát „ilyenek ezek a férgek, szökdösnek”(?).

[01:29:50](#)

Na, most lehet, hogy ez a probléma, hogy a mi vezetői állományunk be van tojva. És ez nem túl jó dolog, mert ha hiszik, ha nem, éppen egy előző államtitkár tett szemrehányást a bérét szakértői, tehát elit állományának, hogy nem hajlandóak parancsnoki beosztást. És azzal vádolta őket, hogy elkényelmesedtek. Túrók(?). Félnek, félnek. Mert ha egyszer ekkora a fluktuáció a tiszthelyettesi állományban, tehát nincs idő betanítani őket, hogy arra legyenek éberek és úgy legyenek éberek, ahogy kell. Oda figyeljenek, ahova kell.

[01:30:45](#)

Persze, hogy veszélyes üzem lett így a börtön és nagyon nehezen vállalkozik a parancsnok. Ennek ellenére jó arány. Most ha szabad, akkor az öngyilkosságokról is. Most az elmúlt években tudják, hogy nagyon fölment az elítélti létszámunk, a fogadtatói(?) létszámunk, nagyon fölment. Ennek következtében szűkült a személyes tér, ennek következtében izgatottabbá vált bent a hangulat, amit számos biztonsági intézkedéssel próbáltunk kordában tartani, hogy nehogy tömeges balhé legyen. Tehát tulajdonképpen rendőri-katonai módszerekkel megelőztük a tömegzendülést. De azt nem tudtuk megelőzni, hogy az elítélt önmagában ne tegyen kárt.

[01:31:50](#)

Ezért a korábbi évekhez képest, ebben a zsúfolt állapotban nagyon megugrott a befejezett öngyilkosságok száma. Nem vagyunk egyedül. Más nyugat-európai országokban is van hasonló helyzet. Tanulmányozzuk, de igazából gyakorlatilag aki meg akarja magát ölni, az ugyanúgy megölheti magát a börtönben, ahogy kint is, ha egyszer véget akar vetni. Mert mindent nem vehetünk el az elítélttől. Nem vehetjük el a lepedőjét, nem vehetjük el, nem tudom, a derékszíját, derékszíja is van, meg sok mindent nem vehetünk el tőlük. S mindezek alkalmas eszközei lehetnek az öngyilkosságnak, gyilkosságnak(?).

[01:32:48](#)

Na, most, a korábbi, a '80-as években, amikor még nem indult el ez a, tehát egyrészt a bűnözés trendje nem volt ilyen nagy, másrészt nem voltak itt ilyen sokan, tehát a börtönben, akkor évi 4-5 befejezett öngyilkosság volt évente. És több volt a smasszer öngyilkosság. A személyi(?) állomány stressz tűrő képessége úgy látszik, hogy szintén hasonló nehéz helyzetben van, mint az elítélteké. Mert magasabbak voltak hosszú éveken keresztül a személyi állomány öngyilkossági mutatói, mint az elítélteké. Magyarországon tudják, hogy szokás, kulturális hagyomány az öngyilkosság. Nem tudom, tudják-e, hogy itt valahol Bács-Kiskun megyében van egy centruma, egy európai centruma ennek, és ha innen megyünk Európa bármelyik tája felé, csökken az öngyilkosságok száma.

[felvétel vége]